

компетенцією в життєдіяльності кожної людини, коли розкриваються її екзистенціальні, антропологічні і соціальні характеристики.

Список використаних джерел

1. Бурлука О.В. Самоосвіта особистості в умовах реформування системи освіти в Україні //Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія /редкол.: А.П. Гетьман та ін.. – Х.: Право, 2015. – № 2 (25). – С. 61 – 68.

2. Вишневская Л.П., Вишневская Г.В. Самообразование как психолого-педагогическая проблема //Известия Пензенского государственного педагогического университета им. Белинского, 2009 – № 12 (16) – С.156 – 158.

3. Корвяков В.А. Формирование самообразовательной деятельности студента: монография / В. Корвяков – М.: Университетская книга, 2006. – 140 с.

А. Я. Боднар,

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та педагогіки,*

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Н. Г. Макаренко,

*кандидат філософських наук, доцент,
м. Київ, Україна*

НЕОБХІДНІСТЬ ВНЕСЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО» В ПРОГРАМУ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ПСИХОЛОГІЯ»

Не секрет, що перед психологами України на сучасному етапі постали нові виклики, серед яких одними з важливих є: профілактика та боротьба з наслідками негативних психологічних станів учасників ООС (АТО) на Донбасі та членами їх сімей; психологічна допомога та реабілітація поранених, хворих та інвалідів учасників та ветеранів ООС (АТО); робота з членами сімей загиблих в зоні ООС (АТО) переселенців та постраждалих в ході анексії Криму та ведення гібридної війни РФ на Донбасі. Це вимагає від психологів розуміння реалій сучасних гібридних збройних війн

та конфліктів, особливості «гібридної» війни РФ проти України. Серед іншого, до таких особливостей можна віднести не тільки пряму збройну агресію на сході України, а й різноманітний арсенал економічних, енергетичних, інформаційних, психологічних та ін. засобів розхищення країни зсередини. Таким чином, «гібридна» війна – особливий тип збройного конфлікту, в якому бойовим діям відведена другорядна роль. Мета «гібридної» війни полягає у нав'язуванні противнику волі шляхом застосування різних видів сили. При цьому бойові дії відіграють допоміжну роль в ослабленні противника, будучи лише каталізатором дестабілізаційних процесів, попередньо запущених за допомогою економічних, політичних, інформаційно-психологічних та інших методів. Також РФ в Україні переслідує ще одну мету – отримати доступ до дешевих, а краще дармових (як у випадку з так званими ДНР/ЛНР, звідки масово вивозиться обладнання з промислових об'єктів) ресурсів, у т. ч. – людських.

Основи міжнародного гуманітарного права (далі – МГП), що мають за мету обмежити або захистити її учасників, а саме: правовий статус різних категорій учасників таких конфліктів – комбатантів, медичних працівників, розвідників, найманців, місцевого населення на окупованих територіях; пошук та ідентифікація тих, що пропали безвісті; дозволені та заборонені методи та засоби ведення збройних конфліктів; відповідальність за скоєння військових злочинів; режим воєнного полону та воєнної окупації та ін. Саме вивчення цих питань дає можливість військовим психологам та тим, хто займається проблемами реабілітації учасників ООС (АТО) більш ефективно та кваліфіковано надавати психологічну допомогу.

Базові уявлення про МГП, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства та особистості й уміння їх використовувати в професійній діяльності; дослідницькі навички; знання законодавства України в сфері міжнародного гуманітарного права; навички роботи в комп'ютерних мережах; креативність, здатність до системного мислення; здатність мислити критично, креативно, науково аналізувати соціально значимі проблеми; здатність використовувати теоретичні знання й практичні навички для застосування їх у сфері психологічної допомоги та реабілітації

учасників сучасних збройних війн та конфліктів; усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії; володіти достатнім рівнем правосвідомості; здатність використовувати професійно профільовані знання, уміння й навички для дослідження правових явищ і процесів.

Як зазначає більшість дослідників сучасних гібридних збройних війн та конфліктів, їх головною ознакою є масове порушення норм МГП, що впливає на психологічне здоров'я та психічний стан військовослужбовців, які приймають в них участь. Так в ході анексії Криму та воєнних дій РФ на Донбасі були порушені такі норми МГП: тортури та вбивства військовополонених; напади на медичний персонал і санітарний транспорт; жорстоке поводження з цивільним населенням на окупованих територіях (вбивства, ув'язнення, зґвалтування, грабіж майна та автотранспорту, «живі щити»); використання заборонених видів зброї (касетні заряди, фосфорні бомби, розривні кулі, протипіхотні міни та ін.).

Особливе місце в ряді грубих порушень РФ норм МГП займає ненадання Російською Федерацією статусу військовополонених українським морякам, захопленим російськими військовими 25 листопада 2018 року поблизу Керченської протоки. Суд над воєнними моряками, заборона носіння ними військового однострою, проведення психіатричних експертиз є порушеннями окремих положень Женевської Конвенції про поводження з військовополоненими. Але найважливішим і найсерйознішим є порушення права військовополоненого на справедливе та належне судове розслідування. Відповідно до статті 130 воно відноситься до серйозних порушень Конвенції.

Все зазначене вище є предметом вивчення МГП (Права збройних конфліктів) та може бути причиною психологічних проблем у всіх причетних до перебігу сучасних гібридних війн та конфліктів. Як зазначає завідувач відділення психогенної травми Львівської обласної клінічної психіатричної лікарні Андрій Посікіра: «Статистика є така, що 20% учасників бойових дій мають посттравматичні стресові розлади. Це не обов'язково стається відразу, ПТСР може проявитися за рік, два чи п'ять» [1]. Тобто, кожний

п'ятий учасник бойових дій в зоні ООС (АТО) протягом 5 років зазнає нищівних наслідків впливу на власну психіку ПТСР.

Тих, хто був під обстрілами, перебував у полоні чи бачив рештки тіл, смерть, поранення, мав би ретельно оглядати військовий психолог і спостерігати за ними. На жаль, цивільні психологи або психологи, які займаються психічнохворими, – це зовсім інший контингент. Ми бачили такі випадки на початку війни. Підходи, які застосовують до психічнохворих, абсолютно не підходять для ветеранів. У них просто помінялося світобачення – вони ж можуть після лікування ПТСР працювати зі зброєю, бути в охороні, далі підписувати контракти тощо. Тобто вони не залишаються психічнохворими, натомість потребують реабілітації. Дехто це називає декомпресією, хтось – ресоціалізацією чи адаптацією. Як би ми це не називали, суть зводиться до повернення до нормального життя. Це відбувається важко, дуже повільно, але головне – знати, як це зробити правильно [1].

На нашу думку, в даному процесі може допомогти й знання основ міжнародного гуманітарного права, які дають психологу не тільки додаткову інформацію про правовий статус в операції ООС (АТО) пацієнта, чи порушували щодо нього норми МГП, чи може він був учасником або свідком воєнних злочинів, що вплинули на його психічний стан, а й дають пришвидшити аналіз умов та наслідки їх впливу на психіку учасників ООС (АТО).

Список використаних джерел

1. Чому ветерани з ПТСР можуть залишитися без допомоги. URL: <https://dyvys.info/2020/02/18/chomu-veterany-z-ptsr-mozhut-zalyshytysya-bez-dopomogy/>